

NOVÁ VZDĚLÁVACÍ POMŮCKA V PŘÍPRAVĚ BUDOUCÍCH UČITELŮ – CONCEPT CARTOONS JAKO REPREZENTACE PRAXE

A NOVEL EDUCATIONAL TOOL IN FUTURE TEACHERS' PREPARATION – CONCEPT CARTOONS AS A REPRESENTATION OF PRACTICE

Samková Libuše

Klíčová slova: Concept Cartoons; didaktické znalosti obsahu; reprezentace praxe; vzdělávání budoucích učitelů

Key words: Concept Cartoons; pedagogical content knowledge; representation of practice; future teachers

V příspěvku představím vzdělávací pomůcku zvanou Concept Cartoons a své pětileté zkušenosti s jejím inovativním využitím v přípravě budoucích učitelů. Na původně výukovou pomůcku určenou pro podporu žáků na základní škole pohlížím nově jako na reprezentaci praxe a využívám jí ke zkoumání znalostí obsahu a didaktických znalostí obsahu u budoucích učitelů. Svě úvahy podpořím výsledky několika empirických studií kvalitativního designu, které jsem realizovala se studenty prezenční formy magisterského studia oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ v rámci kurzů matematiky.

Příspěvek propojuje 3 témata: Concept Cartoons (Samková, 2016), dekompozici praxe na dílčí komponenty dle Grossmanové a kol. (2009) a zkoumání (didaktických) znalostí obsahu dle Kleickmanna a kol. (2013). Concept Cartoons vznikly před 30 lety jako nástroj pro podporu diskuse ve třídě a staly se součástí výuky na mnoha základních školách ve Velké Británii. Jsou to obrázky znázorňující bublinové rozhovory 4–5 dětí nad situacemi známými z každodenního života. Prostřednictvím bublin děti vyjadřují alternativní názory na zobrazené situace. Některé názory jsou správné, jiné nesprávné, někdy je správnost nejasná. Žákům jsou Concept Cartoons nabízeny s otázkami „Co si myslíš ty?“, „Které z dětí na obrázku má pravdu?“, „Proč?“, apod. Pro potřeby přípravy budoucích učitelů chápu Concept Cartoons jako zjednodušené modely školní praxe, jako jednu z dílčích komponent praxe. Concept Cartoons také nepřímou připomínají některé testové otázky používané na zkoumání (didaktických) znalostí obsahu. Příspěvek shrnuje několik dílčích empirických studií realizovaných s budoucími učiteli jako respondenty. Studie zkoumaly následující otázky: 1) Jsou Concept Cartoons vhodné pro zkoumání (didaktických) znalostí obsahu? V jaké podobě? 2) Jaké komponenty (didaktických) znalostí obsahu je možné zkoumat

prostřednictvím Concept Cartoons? Data jsem sbírala v písemné podobě, budoucím učitelům jsem předkládala různé obrázky Concept Cartoons (originální i mé vlastní) s různými sadami doprovodných otázek. Data jsem zpracovávala kvalitativně s využitím otevřeného kódování a konstantní komparace.

Ukázalo se, že při vhodné kompozici obrázků (např. pokud jsou v bublinách uvedeny různé postupy řešení) a vhodné volbě doprovodných otázek je možno Concept Cartoons využít pro zkoumání znalostí obsahu (např. způsobů řešení úloh, argumentace, způsobů uvažování, správnosti uchopování úloh) i didaktických znalostí obsahu (znalostí žákových poznávacích procesů, učebních úloh, vyučování). Jako námět pro diskusi v sekci nabízím možnost využít práci s Concept Cartoons a sadou otázek pro zkoumání didaktických znalostí obsahu jako propedeutiku tvorby didaktických kazuistik metodikou 3A.

Abstract: The contribution will present an educational tool Concept Cartoons and my 5-year experience with the tool in future teachers' preparation. I employed the tool in a novelty role as a representation of practice, and used it for investigating (pedagogical) content knowledge of future teachers. My considerations will be accompanied by the results of several empirical qualitative studies which I performed with future teachers during their university mathematics courses. The studies sought answers to the questions: 1) Are Concept Cartoons suitable for investigating (pedagogical) content knowledge? In what form? 2) What components of (pedagogical) content knowledge could be investigated through Concept Cartoons? The studies showed that a suitable composition of Concept Cartoons with a suitable set of accompanying questions allowed investigating both content knowledge (e.g. solution procedures, reasoning) and pedagogical content knowledge (knowledge of pupils, tasks, instruction).

Literatura/References:

- Grossman, P., Compton, C., Igra, D., Ronfeldt, M., Shahan, E., & Williamson, P. (2009). *Teaching practice: a cross-professional perspective*. Teachers College Record, 111(9), 2055–2100.
- Kleickmann, T., Richter, D., Kunter, M., Elsner, J., Besser, M., Krauss, S. & Baumert, J. (2013). *Teachers' content and pedagogical content knowledge: the role of structural differences in teacher education*. Journal of Teacher Education, 64(1), 90–106.
- Samková, L. (2016). *Didaktické znalosti obsahu budoucích učitelů 1. stupně základní školy před studiem didaktiky matematiky*. Scientia in educatione, 7(2), 71–99.